

כאשר נפתחו הקלפיות בליל תסלולוטר, הסתבר כי שולמית אלוני זכתה ב-35,023 קולות. שנתנו לה — יחד עם עודף קולות של ל"ע — שלושה מנדטים. הבלתי-אפשרי הסך עובדה. אך שולמית אלוני לא נראתה מאושרת. באותו רגע נדמה היה לה ששני עמיתה, שנכנסו לכנסת בצורה כה בלתי-צפויה, רק יפריעו לה למלא תפקיד של סיעתי-יחיד אופוזיציונית, בנוסף שהמצאה סיעת העולם הזה, מאחר שהיתה משוכנעת ששני חבריה, בועז מואב ומארישה פרידמן, זכו בתפקידהם רק במיקרה, על חשבון קולות שניתנו לה אישית, היא גם לא חשה כל צורך להיוועץ בהם או להתחשב בדעותיהם.

"מרבח נכסים, מרבח דאגה", אמרה אז, ויריביה הדתיים ניבאו שיהיו "עושר השמור לבעריו דרעה".

עברו ימים רבים עד שתפסה את האפשרויות הטמונות במיספר 3, תודות להרכב המיוחד של הכנסת השמינית, האשה שקיוותה בכל ליבה להיבחר לכנסת, כדי שתוכל לירוק בפני ראשי המערך, שהדחיה, גילתה לפתע ששלושה המנדטים שבידיה הם שלושה שלבים בסולם העלייה לכס'הממשלה.

רשימת איבעל-הפייס

אין מועט עסקן בארץ המפרגן לאלוני את הצלחתה. היא זכתה במנדטים שלה במפעל-הפייס, הם אמרים זה לזה, "היה לה מזל, זה הכל!" אין ספק שהמזל מולד תפקיד מכריע ובעט בהרים, בעדייתת המפחרת של אלוני מעסקנית מורחת לשרה-בליתיק. אולם גם המזל אינו בא במזל. יש לה, לשולמית אלוני, תכונות המושכות את המזל אליה.

ואם המזל אינו בא מעצמו, היא מוכנה בהחלט לרדוף אחריו ולהשיגו. אילו הציע לה המערך את המקום ה-56 ברשימתו, בודאי לא היתה שולמית מקימה רשימה משלה — ולא היתה מגיעה בכלל לכנסת הנוכחית. רק תאוות-הנאם של גולדה מאיר מנעה זאת — למזלה של שולמית.

ייתכן שבכל זאת לא היתה מצליחה, לולא קרה מה שקרה בשישה באוקטובר, ולולא נמצאה, במיקרה, במקום שנמצאה, אלפים רבים מסו ביום הבחירות במערך, אך לא רצו לבחור בליכוד הימני-הקנאי, בל"ע המיסודי-המאובן, או ברשימת-שלום שניראו שמאליות או רדיקאליות מדי. רשימת ר"צ נראתה להם מתאימה — קרובה למערך, כימעט חלק ממנו, ובכל זאת מתנגדת להנהגה הישישה ולהסתאבות המיפלגות. אך הסבר זה, סביר ככל שיהיה, אינו מלא. הרשימה לא היתה עוברת את אחוז החסימה אילו עמדו בראשה כמה פרנסורים מורמים-מעם, הקהל שבהר בר"צ הכיר את שולמית אלוני, או לפחות את תדמיתה. יציבונה העממי (יריביה אומרים: הולגארי) מצא הר אצל אלפי עקרות-בית, שאינן מתעניינות בפוליטיקה, עמד לה כישרונה למצוא תשובות פשוטות (יריביה אומרים: פשטניות) לבעיות המסובכות המרגיזות אורחים רבים, מאלה הרגילים להגדיר את עצמם במיכתבים-למערכת כ,אורחים פשוטים. במשך שנים רבות עקב קהל אוהד אחרי הצורה שבה צבטה את חוטמיהם של ביוורקראטים ורבנים, מבלי לעבור את גבול המוסכמות.

"אני אשה כישרונית מאוד", אמרת שולמית אלוני על עצמה — וכבר גילתה גם משהו ממהות כישרונה. יש לה ביטחון-עצמי עילאי, המאפשר לה להגיד על עצמה דברים שאדם אחר היה מהסס להשימיעם, מכך מקום בפומבי.

כל פוליטיקאי הוא אגוצנטרי. מי שאינו משופע בהערכה עצמית קיצונית אינו עולה על במה ציבורית — לא כשחקן, לא כפוליטיקאי. אולם יש דרגות שונות של אגוצנטריות — ונדמה ששולמית אלוני היתה זוכה בלי קושי בכל תחרות הוגנת, אפילו מול אלופים כמו שמואל תמיר, אריק שרון או אבא אבן. משום כך גם אין לאלוני כל מעצורים בשטח הפירסום העצמי — תכונה שהיא חשובה מאין-תקומה לפוליטיקאי. ראיתיה מושיטה פעם יד, לעיני מצלמת-הטלוויזיה, ונוטלת את המיקרופון מידי עמית נדהם, באמצע המישפט. בכנסת הרגילה חברים איסטנטיים בכך שלא טרחה להסתכל, בשעת נאומיה, בפניהם של הח"כים המעטים באולם, אלא פנתה היישר ובגלוי אל יצירה-העיתונאים.

"הייתי צריך לבחור בין הכנות ובין הענווה, ובחרתי בכנות", אמר פעם האדריכל פראנק לוד רייט. גם לשולמית אלוני אין כל בעייה בשטח זה.

הכל במישפה

בליל הסידורוטר נשאל אברהם עופר, מנהל מערכת-הבחירות של המערך, על שולמית שיכנת בצעם, למערך.

אלוני, שניהלח תעמולת-בחירות אנטי-מימסדית קיצונית, כעסה מאוד על הערה זו. אבל עבשו וישבת השרה שולמית אלוני ליד השר אברהם עופר, ליד שודקה הממשלה.

אם עופר לא הופתע, הרי נדמנו רבים אחרים. שולמית אלוני בממשלה?

אויבת המיסד בצמרת המיסד? היתכן? מנחה בנין, המייצג תוכנית פוליטית מסוימת, יכול מחר להצטרף לממשלה, אם זו תקבל לפחות חלק מתוכניתו. זה יראה טבעי, אך שולמית אלוני אינה מייצגת תוכנית בענייני ביטחון, חוץ או חברה, וראשה-הממשלה החדש לא קיבל אף אחת מדרשותיה בענייני דת או סידרי-שילטון, איך הסכימה להצטרף? הכיז?

מי שנדהם, אינו מבין את שולמית אלוני, ואת דרכה המיוחדת. דרך זו מתפתלת ליד גבול המיסד — אך בתוכה, היא העדיפה תמיד לפעול בתוך המיסד, בתוך מיפלגת-השילטון. מעולם לא עשתה דבר שהיה מיועד כיועדן להביא לפרשתה ממנו.

ב-1965, כאשר גישנו להקים את רשימת העולם הזה — כוח חדש לכנסת, הצעתי לה את המקום השני ברשימה. על רקע מילחמתנו המשותפת בכפייה הדתית ולמען הפורמה ליברלית בסידי-השילטון, אולם היא העדיפה, אחרי פליט קצר עם רפ"י, לקבל מקום ריאלי-ביוקושי ברשימת המערך.

בכנסת עצמה היתה חרדנית-החבל מצטיינת. היא רכשה אהדה ופירסום על-ידי התקפותיה על מיפלגתה וממשלתה, אך הקפידה שלא לעבור את הגבול. כאשר תקפתי את הממשלה בנאום מפורט, בו ניסיתי לחשוף את שורשי שיטתה הסכולה, וכיתי בסיקור עיתונאי בנוסח, "כן דיבר...", מאחר שהייתי ידוע כמבקר חריף של המיסד, לא ראו העיתונאים חידוש בהתקפה נוספת מצדי. אך כאשר קמה שולמית אלוני ואמרה עשיית מן הדברים האלה, היתה זו סנסציה: חברת מיפלגת-השילטון חוקפת את השילטון.

אילו ראשי מיפלגתו לדרך סלחנות, ואפילו בחיוב, "איך אנחנו דופקים אותך?" שאל אותי פעם משה ברעם, בחיוב של שימה-ללא-יד, אחרי ויכוח כזה. בו ייסרה אלוני את ממשלת-אשכול על כניעתה לדתיים. "היא האורי אבנרי שלנו!"

פעם, כאשר שיתפנו פעולה בהתקפה מוחצת על מדיניות-הממשלה במילחמת ביאסרה (שינוי חמכנו בלהט בביאסרה, בעוד שאבא אבן נראה כתומך בניגדיה) החלטנו לכנס מייד מסיבת-עיתונאים, בין אולם המליאה לחדר-העיתונאים משרידים כחמישים צעדים. במחצית הדרך האטה שולמית את צעדיה, ולבסוף נעצרה. רגע, אני צריכה לחשוב, אמרה. "כראי שאתה תכנס את המסיבה ותגיד מה שצריכים להגיד, שבילך זה בסדר, אבל בשבילי זה יותר מדי. זה יעבור את הגבול." הודיתי שהיא צודקת, והמשכת ללכת.

שולמית לא נפחה מן החבל המתוח. יד ודונית הושטה וגזרה אותה.

לוי אשכול הסלחני, הליברלי, מת במפתיע, פמה חודשים לפני הבחירות לכנסת השביעית. במקומו באה, מועט במיקרה, גולדה מאיר. בטפסים גועלי, שהזכיר את שיטת המאפיה, סודקה שולמית אלוני מרשימת-המערך שעות ספורות לפני הגשתה.

בעל-כורחה, מצאה עצמה במשך ארבע שנים מחוץ לכנסת — וגם מחוץ למיסד.

ללא תנועה

בשעות הראשונות של 1974 נולדה דילמה, ששולמית אלוני עדיין לא פתרה אותה. הקולות ניתנו לה אישית — אבל גם לדברים שאותם היא ייצגה במערכת-הבחירות. ואת הדברים האלה אי-אפשר להגשים ללא בניין תנועה פוליטית סדירה, מאורגנת וממוסדת.

לשולמית לא היה כל חשק לכנות תנועה כזאת. בהעדרה, יכלה לקבל את כל ההחלטות לבדה, כמו שמחזיקה אישית בפקידון זה, לקבל מרות של מוסדות, להסתכן בהחלטות שלא תמצאנה חן בעיניה, ושאוזי אף תסתורנה את שאיפותיה האישיות.

תחילה החליטה שלא להקים תנועה כלל. היא הסכימה רק לקימו של מוסד אחד — שיבעת המועמדים שהופיעו ברשימתה לכנסת. אבל היא לא נועצה גם באלה. בטענה שהבחרים לא נתנו את קולותיהם לתנועה, ל-200 פעיליה הבלתי-ידועים או לששת המועמדים האחרים שהצטרפו במיקרה. קבעה שהיא עצמה צריכה להחליט ברות המנדט

יד לדתיים

שולמית אלוני שמה את ידה, במחווה של ידידות, על כתפו של מיכאל חוני, מנהיג המפד"ל, מה תעשה כאשר יחזרו המפד"ל לממשלה? הישארותה בממשלה או פרישתה יקבעו את האופציות שלה לעתיד.

שקיבלה. החוות של תנועה מאורגנת, עם מועצות וסניפים ומזכירויות וועדות. כמו במפא"י — נדחתה על-ידיה מכל וכל.

היו למעשה זו שתי מיגרעות, שבלטו מייד: היא הואשמה בחזי פרידמוקרטיה, והיא קיבלה החלטות בצורה שיצרנו זיניזאנים מורומים.

בהעדר מוסדות נבחרים ומוסכמים, נוצרה בתנועה אוטוקרטיה גמורה — בדיוק כמו בחצרה של גולדה מאיר. ההון שהצטבר בידי התנועה (ממערכת-הבחירות נותר עודף נטו של 400 אלף לירות, וכל חודש נוספו לכך כ-30 אלף לירות מכספי המימון המיפלגתי) נשאר ברשותה. ממילא נשמעו בקרב תנועתה קולות, שטענו שהיא מנהיגה אצלה בדיוק את אותם הסדרים שהיא מגנה אותם בחריפות כה רבה במיפלגות האחרות.

חביקורת הפנימית התחזקה לאור החלטות שקיבלה הסיעה כי כנסת — החלטות שהיו חסרות קו ברור, מפני שכולן נתקבלו על-ידי אלוני עצמה, בהתאם קיבוצי למצב-ירוחה המשתנים, ללא צורך להזדקק לר קונסנזוס מרסן של מוסר.

כך הצביעה הסיעה בעד בחירת ישראל ישעיהו כיו"ר הכנסת — אף שהפך את הכנסת חותמת-גומי בידי גולדה מאיר, ועורר נגדו את דעת רוב חברי הכנסת ורוב אנשי המערך. הסיעה לא הצביעה נגד ביטול הסובסידיות למיצרכים ההמוניים, בשעה שאפילו לובה אליאב ויצחק בן-אהרון הרימו את ידיהם נגדו. היא פתחה במשאומותן למיזוג סיעות ל"ע ור"צ, בלי סיבה נראית-לעין, והפסיקה אותה, שוב בלי סיבה נראית-לעין. היא הצטרפה משום-מה למשאומותן להקמת קואליציה עם יצחק רפאל, בראשות גולדה מאיר, ומשום-מה פרשה ממנו. ואחרי שגולדה נפלה סופית, היא הציעה לנשיא המדינה כמועמד לראשות-הממשלה את יוסף אלמוגי — המועמד הפחוח-כיסוי והפחות-מתקדם שאפשר היה להעלותו על הדעת, שדגל או בממשלת-ליכוד-לאומי.

כאשר התכנסו פעילי ר"צ בפעם הראשונה אחרי הבחירות בי קודנוע, "תמדת" בתלראכיבו, נכרו קולות החיבורות ואף נפוץ ברזו אופוזיציוני, בחתימת רבים מן הפעילים המרכזיים. אזה תבעו כינון מוסד דות וקבלת תקנון. שולמית אלוני התנגדה לכך.

בפשרה, הוקמה ועדה שעליה הוטל לאסוף ולעבד הצעות אירגוניות.

שינוי בגלל.. שינוי

לפתע חד שינוי גמור בגישתה של אלוני, הוכרז על מיפקדי-חברים. נקבעו בחירות תנועתיות לעשרה ביולי, ודובר על גוף מרכזי זמני שינהל את התנועה למשך שנה מה גרם לתפנית זו?

יתכן שאלוני הגיעה למסקנה שכדי לממש את האופציות העומדות בפניה, עליה לגבש מיפלגה בעלת-מישקל, שאפשר יהיה להניחה על כף המאזניים. אך הדחיפה המיידית באה, בלי ספק, מצד אמנון רובינשטיין.

רובינשטיין, פרופסור למישפטים ופרשן הארץ, היה לפני הבחירות התומך היעיל (המחך בעמוד 26)

שולמית אלוני, בועז מואב, מארשה פרידמן, רם רון, אורי שושני, יצחק כצנלסון, דינה גורן, משה היל.